

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, insertis suo loco
Propositionibus à S. Sede Apostolica novissimè damnatis concinnata. Et
Per Casus Practicos exposita

Complectens LXXV. Casus Materiam de Conscientia, Legibus, Peccatis,
Fide, Spe, Charitate, Jure, Justitia, Restitutione, Contractibus, Judiciis &
Religione &c.

Jansen, Leonhard

Coloniæ Agrippinæ, 1744

Ex Tractatu De Judiciis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39867

7. 31. *num.* 129. ubicum multis docet. contrarium, dicitque multoties à Rota decisum. Novitius testans in ipso Novitiatu non tenetur servare solemnitates juris civilis, sed potest se conformare Juri Can. de cujus foro jam effectus est, secus si ante Novitiatum testetur, nisi testetur ad causas pias, *Eng. num.* 32. An Clerici sæculares de bonis Ecclesiasticis testari possint, dixi *Cas.* 24. *num.* 15.

C A S U S LXII.

Ex Tractatu de Judiciis

PUblus *Judex causas retardat, Signorans injustas fert sententias, 1. In dubiis & probabilibus sententiatur pro amico, 2. Munera accipit, 3. In quavis causa advocatum agit, 4. Et pluribus subservit, quam tueri possit, 5. Audito crimine inquit in Cajum, 6. Et cum nec Fiscus nec alii Cajum accusent, 7. Testes etiam occulta crimina, & ea, qua sub secreto habent, 8. & omnia, que credunt esse vera, etsi ipse sciat esse falsa, edicere cogit, qui falso dicta non revocant, 9. Reus super crimine interrogatus primum jurato negat, 10. ex post promissa impunitate fatetur, 11. Complices occultos prodit, accusatores de veris & falsis criminibus accusat, 12. Ad declinanda tormenta fatetur crimen à se non commissum vel placè occultum, 13. Contra satellites se defendit, carcerem amicis suadentibus & juvantibus effringit, ad triremes condemnatus fugit, 14 Pro Resolut.*

QUÆR. I Quæ personæ concurrant ad iudicium, & quæ sit iudicis obligatio?

R. Ad iudicium præcipuè concurrunt iudex, 1.

ad-

advocatus, actor, reus, testis, &c.

Obligatio judicis est: 1. Habere scientiam officio competentem; si ex culpabili ignorantia, malitia vel respectu humano iniquam ferat sententiam, peccat mortaliter, teneturque ad omne damnum parti læsæ; idem est, si sententias sine justa causa differat, causeturque partibus inutiles expensas; si pergat cum periculo partium in sua inqualificatione, absolvi non potest nisi dimissio officio. Si bonâ fide pronunciavit injustam sententiam, tenetur monere partem læsam, ut appellatione vel aliter sibi provideat.

2. Debet in judicando sequi id, quod probabilius est, ut dixi *Casu 3. num. 8*. Ratio est, quod iudex ex vi officii & tacito contractu cum Repub. debeat judicare juxta allegata & probata, ideoque illi addicere causam, qui magis probaverit. Si jus utriusque partis sit æquè probabile aut æquè dubium, & neuter sit in possessione, debet rem litigiosam dividere, aut, si dividi non possit, litem per concordiam vel transactionem finire.

3. Debet tantum judicare subditos & causas sibi subjectas; trahens clericum ad tribunal sæculare excommunicatur in Bulla cænæ.

4. Utroque jure Canonico & civili prohibitum est offerre, & iudici acceptare munera ob periculum perversionis: imò munera magna anteprolationem sententiæ acceptare videtur jure naturæ illicitum, quia multum inclinant ad pervertendum iudicium juxta illud Eccl. 20. *Xenia & dona excecant oculos iudicum*. Et Exod 23. *nec accipias munera, que etiam excecant prudentes & subvertunt verba iustorum*. Et quamvis unus foret, qui à tali dono non moveretur, moventur tamen plerique, & ideo rectè censetur jure naturæ

turæ

turæ prohibitum, sicut fornicatio, quamvis forte in uno vel alio casu non noceat educationi prolium, quia tamen nocet plerumque, ideo omni casu est prohibita; & quamvis acceptans acquirat istorum munerum dominium, tamen ea tenetur restituere ante sententiam; nam sicut acceptatio, sic & retentio movet plerumque ad pervertendum iudicium; nec excusatur iudex, quòd recusando vel remittendo munera timeat notam inurbanitatis vel infamiae, nam respuere vel remittere munera apud bonos & prudentes potius honorem & laudem conciliat ob zelum iustitiae; dixi *ante sententiam*, nam cum iudex istorum munerum acquisierit dominium, non tenetur ea restituere post sententiam, quia jam cessat periculum perversionis, si tamen sententia foret injusta, indubiè tenetur satisfacere parti læsæ pro omni damno causato. *Vasq. Lugo, Sporer t. 5. c. 5. num. 125.*

5. Si verò absit omne periculum, nec iudex juramento astringatur ad non acceptanda munera, jure naturæ non erit illicitum exigua quædam acceptare præsertim post sententiam, dummodò dentur planè liberè ex justo titulo, v. g. pro extraordinaria iudicis diligentia in maturanda sententia, &c.

6. Si iudex, assessores, aut Referendarii non sint satis stipendiati à Magistratu vel Principe, possunt exigere à partibus sportulas seu stipendium suo labori proportionatum; si verò satis sint stipendiati, & tamen se ita gerant, ut partes satis intelligant, eos officio non satis functuros aut causas dilaturos, nisi inuigantur, peccant contra iustitiam gravissimè; tenenturque restituere,

V u

quid-

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. 1.

quidquid hac viâ acceperunt ; quia partes non dant ea liberè , sed potiùs coactè. Si tot sint causæ , ut iudex omnes expedire non possit , regulariter præferendæ sunt antiquiores & privilegiatæ pauperum, viduarum, pupillorum &c. sed quid si adsint plures causæ æquali jure gaudentes ; an tunc saltem iudex possit acceptare aliquid , ut unam præferat alteri ; cum enim omnes simul expedire non possit ; liberum ei est præferre quam vult? R. quamvis id admittat *Laym. c. 4. num. 9.* tamen in praxi videtur esse periculosum & occasio pervertendi iudicium saltem , si detur quid valdè notabile.

QUÆR. II. Quæ sint obligationes Advocati?

4. R. Sequentes: 1. Ut habeat scientiam convenientem suo officio : Si ex hujus defectu uni vel alteri parti damnum causet, tenetur illud refarcire ; manetque in statu damnationis quamdiu carens debita scientiâ officium suum exercet, quia vel suos clientes , vel adversarios periculo gravium damnorum exponit ; non tamen requiritur scientia exquisitissima ; sed sufficit talis , qualem plerique timorati in simili functione habere solent.

2. Ut causa , quam tuetur , sit justa aut saltem verè probabilis ; nec obstat, quòd opposita ei videatur probabilior ; nam sicut cliens habet jus rationes suas probabiles in iudicio proponendi, sic & Advocatus nomine ipsius , & fortè iudex iudicat probabilior , quam ipse iudicat minùs probabilem. *Vasq. Salas, Lorca, Diana.* & plures apud *Lugo d. 41 num. 8.* Si in cursu litis advertat causam esse injustam, tenetur monere clientem , ut desistat ; aliàs & clienti & parti ad-
ver-

versæ tenebitur de omni damno inde secuto, *S. Th. q. 73. a. 3.* Hinc, antequam suscipiat causam, ejus merita diligenter examinare, & de ejus periculo clientem monere debet. Si ex negligentia vel ignorantia culpabili malè consulat, tenetur ad omne damnum vid. *Cas. 38. num. 6. § 22.* Si qualvis causas suscipere paratus sit, est in continuo statu peccati mortalis, nec potest absolvi nisi mutata in melius mente.

3. Debet clienti suo esse fidelis, causam & documenta ejus non prodere, aut adversæ parti simul inservire nec in eadem causa agere Advocatum & Judicem propter periculum partialitatis, aut plures causas suscipere, quàm tueri possit, nec injustè causas vel probationem differendo clientis vel parti adversæ causare inutiles expensas, tunc enim utriusque tenebitur ad restitutionem; pleræque jam dicta etiam tenent de Referendariis, Secretariis, Procuratoribus, Notariis, &c.

QUÆR. III. Quid de ordine judiciali, de actore, reo, testibus, &c.

R. 1. Judex in civilibus non procedit nisi ad instantiam partis, qui instat vel petit aliquid in judicio, vocatur actor, à quo aliquid petitur, vocatur reus. In criminalibus triplici modo judex procedere potest: 1. Per viam accusationis quando scilicet accusator reum in scriptis judici defert cum onere probandi. 2. Per viam denunciationis, quando verbo vel scripto reus judici defertur sine obligatione probandi. 3. Per viam inquisitionis, quando judex ex officio inquit in crimen, idque vel generaliter, v. g. in genere quaerendo, an aliquod crimen commissum sit, vel specialiter, an hoc crimen ab hac persona, v. g. Cajo commissum sit. Inquisitionem generalem

judex semper facere potest ; specialem non potest , nisi præcesserit infamia authoris per duos testes juratos ante inquisitionem probata.

7. R. 2. Fiscus vel alius à Magistratu ad hoc constitutus tenetur ex justitia & officio reos accusare, privatus nunquam tenetur, nisi crimen vergat in grave damnum Reip. vel innocentis, tunc enim tenebitur ex charitate, si commodè possit, illud accusare vel denunciare judici.

8. R. 3. Ad judicium requiruntur ad minùs duo testes omni exceptione majores in àliquibus causis etiam plures; nemo tamen tenetur testari, nisi legitimè jussus à judice, aut cùm ejus testimonium necessarium est pro avertendo malo Reip. vel innocentis : si crimen sit occultum, nemini damnosum & in judicio probari possit, licitè potes illud judici deferre, ne crimina maneant impunita, *Suar. Filliut. Mol. tom. 5. d. 32.* ad hoc tamen non teneris ; Si verò criminis notitiam habes per injuriam, v. g. ex litteris sine jure apertis, sub secreto im-vel explicito, v. g. quà consultus advocatus, medicus, chirurgus, &c. tunc etiam à Superiore jussus crimen fateri nec debes nec potes, quia secretum obligat ex jure naturali, contra quod Superior præcipere non potest ; excipe, nisi reus pergat innocenti vel Reip. nocere, tunc enim secretum esset de re illicita, utpote contra bonum commune vel innocentis, ideòque non obligat, *Less. Mol. d. 5. V. Cas. 18. à num. 7.* Quòd si testis legitimè à Superiore jussus se à testando subtrahat, & alter ex defectu talis testimonii causâ cadat, multi talem obligant ad restitutionem ; at verius est oppositum, quia non ex justitia sed obedientia tenebatur dare testimonium : ergo si ex defectu testimonii alter

pa-

patiatur damnum, hoc reparare non tenebitur ; sicut non tenetur juxta omnes Religiosus vel filius-familias , si à Superiore vel patre jussus restringere incendium in domo vicini , illud non restinguat.

Re. 4. Nullo casu licet testari, vel alium inducere ad testandum scienter falsum ; si testis ignoret, tu verò scias esse falsum, adhuc inducere non potes ad jurandum, quia perjurium etiam materiale est intrinsecè malum sicut blasphemia, *Azor Suar. Vasq. Pontius, Sanch. to. 1. in dec. l. 3. c. 8. num. 10.* nisi fortè dicas, hinc non esse perjurium nequidem materiale, eò quòd testis non juret rem ita esse sed se putare, quòd ita sit, quòd verum est. Qui testatus est scienter falsum, tenetur illud revocare etiam cum pari suo damno, si speretur fructus revocationis. Ratio est, quia in pari damno habenda est major ratio innocentis. Si bonâ fide falsum dixit, adhuc tenebitur & quidem ex justitia revocare, ut patet ex dictis *Cas. 44. num. 3.* sed non cum notabili damno, nisi fortè agatur de vita innocentis. Si dixit crimen verum sed injustè, quia v. g. habebat sub secreto, vel quia dixit iis, quibus sine detractione dici non poterat, est quidem obligatio famam læsam redintegrandi, sed non cum periculo vitæ, etsi alter inde incurrat sententiam mortis, *Tamb. l. 8. t. 4. c. 1. § 9.* Nam si crimen est verum & legitimè probatum, sententia mortis est justa, pro justa autem mortis sententia non debetur restitutio saltem cum tanto incommodo.

Re. 5. Circa reum tenenda sunt sequentia: 1. 10. Reus regulariter à judice non potest condemnari, nisi citatus, auditus & convictus.

2. Si reus interrogetur à iudice super crimine nequidem per unum testem vel alia indicia semiprobatò, respondere non tenetur, imò crimen etiam juratò negare potest; hoc enim non est mentiri, sed dicere se non commisisse crimen semiprobatum, quod verum est: si crimen est semiprobatum, *Nav. Sylves. Ang. Rodrig.* aliique apud *Lug. d. 38. num. 14.* docent, reum adhuc non teneri fateri, quando agitur de amissione vitæ vel membri, honoris, libertatis vel omnium bonorum, idque *Lug. Less. Henriq.* meritò dicunt esse valde probabile. Rationem dant 1. quod lex humana non obliget cum manifesto vitæ periculo, nisi fortè periclitetur ipsa Respublica, quod hic non supponitur. 2. Reus absens citatus non tenetur comparere etiam crimine plenè probato, & incarceratus fugere potest: ergo nec crimen semiprobatum tenetur fateri. 3. Testis iustus testari contra proximè conjunctum vel etiam contra extraneum cum gravi suo damno non tenetur obedire: ergo nec contra seipsum cum manifesto vitæ periculo; opposita tamen sententia, quòd reus super crimine semiprobatò juridicè interrogatus teneatur veritatem contra se fateri, est communis, *S. Th. q. 69. a. 1. Cajet. Sotus, Covar. Less. Sanch. conf. l. 6. c. 3. dub. 29.* nam iudex in tali casu habet jus interrogandi: ergo alter obligationem respondendi, sunt enim hæc essentialiter correlativa; deinde bonum commune videtur exigere ejusmodi confessionem, ne crimina maneant impunita; bono autem communi vita privata nocentis postponi debet. Sententia prior in tantum servit, ut Confessarius non teneatur multùm urgere reum ad fatendum crimen, minus propterea denegare absolutionem, dummodo neget bonâ fide.

3. An

3. An confessio Rei spe impunitatis extorta sufficiat ad ejus condemnationem, non convenit inter DD. Si reus erat obligatus crimen fateri, eò quòd esset semiprobatum, tunc sive impunitas fictè, sive ex animo promissa fuit, judex nec potest, nec debet stare promissis, postquam crimen legitimè confessus est, nisi fortè sit judex supremus, & illæ adsint circumstantiæ, ut pœnam licitè relaxare possit; judex autem inferior, quia non potest pœnam relaxare, sed ex officio tenetur plenè confessum condemnare, ideòque ejus promissio fuit de re illicita, & per consequens impleri nec potest, nec debet, *Felin. Sanch. l. 1. de matr. d. 11. num. 2.* Econtrà si reus non tenebatur fateri crimen, eò quòd semiprobatum vel aliis indiciis non esset sufficienter gravatus, confessio non est valida, & sententia inde secuta est nulla, teneturque judex ad omnia damna, *Gomez, Imola cons. 106. Lug. à num. 178.* Ratio est, quia tunc judex nullum jus habet ad interrogandum, minùs ad dolo extorquendam confessionem: ergo confessio est injuriosè obtenta cum obligatione restitutionis; si tamen tertius absque culpa judicis confessionem extorsisset, posset reus à judice condemnari, quia crimen est plenè probatum, & judex nulli fecit injuriam.

4. Reus nec debet nec potest prodere complices omninò occultos, si convinci non possint, nec pergant nocere; tunc enim non est justa causa eos diffamandi, potest verò ad justam suà defensionem accusatoris vel testiù occulta crimina revelare ad infirmandam eorum auctoritatem, non tamen licitum est eis falsum crimen imponere, etiamsi injustè ab iis esset accusatus, ut certum est ex *Cas. 36. n. 5.*

V u 4

5. Si

120

13. 5. Sicut non licet alteri, sic nec sibi ipsi ad evitanda v. g. tormenta falsum crimen imponere, id enim foret perniciosum mendacium, & seipsum moraliter occidere, si obinde prævideatur ad mortem condemnandus, sicut moraliter occideret alterum, si ad evitanda tormenta ei capitale crimen imponeret, & judicem induceret ad occidendum innocentem. *Dices*: Ergo etiam ad evitanda tormenta vel ex motivo pœnitentiæ non possem fateri occultum crimen verum, ob quod occidat, quia esset positivè concurrere ad mortem propriam. *R.* Esset concurrere ad mortem propriam justè infligendam, quod faciliùs excusari potest, quàm si concurratur ad mortem injustam seu non promeritam.

6. Reus potest licitè facere, ut non capiatur, vincula & carceres effringere & fugere, vel etiam se ex manibus satellitum extricare, dummodò ministris justitiæ vim non inferat, hoc enim esset potestati publicæ resistere, quæ consistit in iudice & ministris, non in vinculis & carcere, *Less. Sanct. c. 4. dub. 7. Lug. d. 4. a. n. 4.* ubi dicit justè ad triremes damnatum & jam ibi existentem licitè fugere posse, quia præceptum ibidem perseverandi est infirmitati humanæ intolerabile, sicut præceptum ferendi mortem vel mutilationem.

Sed potestne quis licitè adjuvare reum ad fugiendum vel carcerem effringendum? *R.* Certum est 1. mò, id non licere ministris & Officialibus justitiæ, quia ex officio tenentur custodire; certum est secundò, alios posse suadere reo fugam; quia si reo licitum est fugere, cur non liceat fugam consulere? Tertio licitum est reo præbere instrumenta ad effringendum carcerem, quia
reus

reus licitè potest uti illis instrumentis, ergo & alius licitè ea subministrat; sicut si licite quis pisce-
tur in alieno lacu, licitè ei ad hoc ministro mea-
retia, ita contra *Sotum*, *Valent. Nav.* tenent
Cajet. Salon. Medin. Vasq. Less. c. 31 dub. 6.
Sanch. sup. dub. 10. Tamb. l. 9. c. 2. §. 2. n.
12. ubi dicit, etiam licere reum juvare ad ipsam
carceris fractionem. 1. Quia licitè ad hoc reo
exhibeo mea instrumenta, cur non meam ope-
ram? 2. Reus me licitè adhibet socium in effrin-
gendo; cui enim licet finis, etiam licent media
necessaria; ergo & ego eum licitè adjuvo; sicut
si extremè indigens licitè aliena surripere possit
per se, possum & ego pro ipso tanquam instru-
mentum, idque quò ad proximè conjunctos, qui
sunt eadem persona cum reo, facilè admitto cum
Dicast. de aliis cum communi Nego. quia si
cuilibet liceret effringere carcerem periret omnis
carceris securitas, cum facilè uni reo, non autem
quibusvis aliis invigilari & resisti possit,

Ex Tractatu de Religione.

C A S U S LXIII.

De Statu Religioso, ejus essentia & proprietatibus,

Quirinus Theologus interrogatur: 1. An vò-
vens castitatem, obedientiam, &c. in manu
Confessarii sit verus Religiosus 2. An ad Novi-
tium admitti possit impubes, infamis, debitis ob-
strictus, &c. 3. An annus Novitiatus debeat esse
integer de momento ad momentum. 4. An inter-
rum-